

Az erdőfelügyelet módszerei és fejlesztésük

Amióta az erdőkben tervszerű gazdálkodás folyik, azóta beszélhetünk felügyeleti tevékenységről is. A felügyeleti munka teremt kapcsolatot a tervezés és végrehajtás között. Alapvető feladata mindig az volt — s a jövőben még inkább az kell hogy legyen —, hogy speciális ellenőrzési, felügyeleti módszerekkel gondoskodjon a felső állami szinten jóváhagyott tervek érvényesüléséről, az ettől való eltérések időbeni kiigazításáról, s ezzel a tervekben rögzített központi akarat, a minőségileg folyamatosan javuló hosszú távú erdőállomány-gazdálkodás megvalósulásáról. A munka módszere a szakmai ismeretek, a feladatok és a lehetőségek függvényében alakul ki. A felügyeleti munkamódszer alapja a tervek pontos ismerete és olvasni tudása, széles körű szakmai ismeretek és a gazdálkodás pillanatnyi lehetőségei, a megvalósíthatóság érzékelése.

A tervek pontos ismerete ott kezdődik, hogy az erdőfelügyelőség részt vesz a tervek készítés tárgyalásain, s felkészül a következő tervidőszak feladatainak ellenőrzésére. Megjegyzem, hogy a gazdálkodók jelentős része nem tulajdonít jelentőséget a terv készítésében való együttműködésnek, s a későbbi ütközéseknek ez az alapja.

A MÉM Erdőrendezési Szolgálat új tervezési útmutatója a tervezést is egységesebb, korszerűbb alapokra helyezte. Az új erdőtervek már eszerint készülnek. Az erdőfelügyelőknek tehát részletesen ismerniük kell az új terveket. Ennek segítségével az ellenőrzési módszerek is egységesebbé válnak.

A széles körű szakmai ismeretek nélkül felügyeleti munkát végezni nem lehet. Tárgyi tudásra, gyakorlati tapasztalatra, az ismeretek karbantartására, az új kutatási eredmények felhasználására van szükség. Ehhez természetesen erkölcsi és anyagi megbecsülés kell hogy járuljon, amely vonzóerőt jelent a kvalifikált munkaerő számára. Ha a jelenlegi munkamódszereket javítani, a felügyelet hatékonyságát növelni akarjuk — mely megítélésem szerint az adott gazdasági körülmények között nélkülözhetetlen az erdőgazdálkodás jelene és jövője érdekében — ez az elsőrendű megoldandó kérdések közé tartozik.

A tervek megvalósíthatóságának lehetőségei, annak érzékelése, hogy az adott tevékenység mennyiben függ a piaci, értékesítési viszonyoktól, a gazdálkodó műszaki és szakmai felkészültségétől, a nyereségcentrikus gondolkozástól, az éves gazdasági szabályozó rendszer kereteitől, igen bonyolult, sok esetben szubjektív megítélésen alapul.

Soha nem téveszthető azonban szem elől, hogy a felügyeleti megítélés alapja csak az lehet, hogy a gazdálkodó eredményes éves munkájának segítése összhangban legyen a távlati népgazdasági érdekekkel. Ennek főbb alapelvei kérdésében, mint az erdősisítés fajtamegválasztása, ápolása, az erdőnevelési feladatok elvégzése, a fakitermelések szakszerűsége, stb. sem a tervezésben, sem a felügyeletben nem megengedhető az éves érdekek előtérbe helyezése. A vállalati önállóság további növekedésével, a kereskedelmi viszonyok szinte havonkénti változásával csak úgy lehet lépést tartani, ha a felügyeletben is szétválasztjuk a lényegest a kevésbé fontostól, s a fent említett lényeges kérdések megítélését tovább finomítjuk, erősítjük, hogy eredeti szerepkörét ma és a jövőben is betölthesse. Attól, hogy valaki tervező, felügyelő, vagy gazdálkodó, még nem lesz jobb, vagy rosszabb szakember a másiknál. Az adott körülmények és lehetőségek, a vállalati, vagy népgazdasági távlati érdekszfé-

ra határozza meg mozgási, intézkedési körét. Ne várja senki a másiktól, hogy az ő helyében gondolkodjon, döntéseit az ő érdekében hozza.

Döntő szempont a felügyeleti ellenőrzés módszerében, hogy az:

- *megelőző jellegű legyen*, ezt célozzák az éves tervek jóváhagyásai, az erdősítések műszaki átvételei;
- *folyamatosan ösztönző legyen*, amely a különböző központosított forrásokból elszámolható munkák jóminőségű végrehajtására utal;
- *kellő hatósági súlya legyen*, amelyet a hátralékok, növedékveszteségek, engedély nélküli fakitermelések szankcionálása biztosít;
- *egységes szemléletű legyen*, vagyis a gazdálkodó munkájának megítélése független legyen a szektorhoz való tartozástól.

Az erdőfelügyelők a fentieknek eddig is igyekeztek mindig eleget tenni. A továbblépést, a megújulást azonban egyetlen szervezet sem nélkülözheti.

Mi tehát az erdőfelügyeleti munka fejlesztésének, korszerűsítésének alapelve?

Olyan műszaki, szakmai fejlesztési célkitűzések megvalósítása, amellyel a felügyeleti munkát az eddiginél egységesebbé, az ellenőrzést objektívabbá lehet tenni. Ez magát az ellenőrzést is megkönnyíti, csökkenti az ellentmondásokat, a felesleges vitákat, realisabbá teszi a terv szerinti gazdálkodás megítélését. Az egyik legfontosabb feladat az „Erdőfelügyeleti Útmutató” elkészítése.

Az erdőfelügyelőségek szervezeti és működési szabályzatán, a különböző korszerűsített jogszabályokban rögzített feladatokon, hatáskörökön túl számos olyan belső utasítás jelent meg az elmúlt 16 évben, amelyek jelentős része ma is érvényben van. Ezek összefogása, értelmezése már magában is jelentősen megkönnyíti az egységes szemléletű felügyelet érvényesülését.

Ehhez járulnak az új fejlesztési elképzelések, amelyeknek gyakorlati alkalmazását ebben az útmutatóban lehet először rögzíteni.

Az 1983-ban elkészült új tervezési útmutató rendszeréhez szükséges igazítani a tervek készítésével, nyilvántartásokkal, elemzésekkel kapcsolatos felügyeleti tennivalókat.

Az útmutató külön fejezetekben foglalkozna a tervezéssel, nyilvántartással, a gazdálkodás ellenőrzési rendszerével (műszaki átvételek, revíziók, költségvetések, leszámolások stb.) a hatósági szakigazgatási feladatokkal. Valamennyi munkánál ismertetni kell a jogszabályokat, módszereket, a lebonyolítás rendjét és nyilvántartását, a gazdálkodókkal, tervezővel, főhatósággal, tanácsi és egyéb szervekkel kialakítandó kapcsolati rendszert.

Terveink szerint az útmutató végleges formájában 1985 végén jelenne meg, s a VII. ötéves terv indításával lépne érvénybe. Így a felügyelet jogi szabályozása után a szakmai egységesítés is megvalósul, amely várhatóan előnyös hatású lesz az erdőgazdálkodás egész területén.

A fejlesztés fontos feladata a felügyelőségek *műszaki feltételeinek javítása*. Célja a kevesebb *élőmunka-ráfordítással, ugyanakkor pontosabban, mérhetőbben elvégezhető ellenőrzés*, emellett olyan információs rendszer kialakítása, amely a gazdálkodók munkáját is nagymértékben segítheti naprakészsgével, a teljesített, s a még elvégzendő feladatok kimutatásával.

Lényeges eleme a számítástechnika széles körű alkalmazása, személyi számítógépek beszerzése, programok kidolgozása a központi ágazati adattárral való kapcsolatokra, valamint a gazdálkodók közvetlen informálására.

A beruházási lehetőségek függvényében ez viszonylag időigényesebb fejlesztésnek látszik.

A közvetlen mérhetőséget, objektivitást nagy mértékben növelné az ún. „felügyeleti táská” összeállítása, amelyben helyet kapnának a különböző mérőeszközök (pl. körlapösszegmérő), segédeszközök, zsebszámológép, felügyeleti napló kivonatos nyilvántartásokkal, stb.

Az erdőterv szerinti gazdálkodás ellenőrzési folyamatában több olyan feladat van, amely jogszabáymódosítást, egységes útmutatást és módszerkidolgozást igényel. Különösen azokat a kérdéseket kell megvizsgálni, amelyek tovább erősíthetik a hosszú távú állománygazdálkodás érdekeit:

- Az erdősítésekben felhasznált szaporítóanyag származását következetesen nyomon kell követni az erdőrészeletekig.
- Ösztönözni szükséges a termőhelyhez jobban igazodó célállományok megválasztását.
- Az erdőtervtől eltérő felújítási kérelmek engedélyezését szabályozni kell, hogy utólagos kényszerhelyzetek ne fordulhassanak elő.
- Fontos feladat az erdőfelújítási kötelezettség hatékonyságának növelése.
- Hatékonyabb ösztönző és ellenőrző rendszer kell az állományok fejlődését károsan befolyásoló, el nem végzett munkák esetében (tisztítások, törzskiválasztó gyérítések).
- A növedéfköszítő gyérítések megítélésénél alapvető szempont a visszamaradó állomány érdeke, a modelltáblák alkalmazása.
- Minden ellenőrzési területen növelni kell a lehetőségeken belül a mérhetőséget (mintaterületek kijelölése, műszeres mérések, stb.).

A gazdálkodó munkájának összefogó értékelését a jövőben több szempont alapján, részletesebben kell elvégezni. Az éves értékelések, a lejárt tervidőszak bírálata mellett az állomány korszaki vizsgálatok bevezetése látszik célravezetőnek. A befejezett erdősítések ötéves felülvizsgálatához hasonlóan a tisztítási, illetve törzskiválasztó gyérítési kor határánál ismételt vizsgálattal nyomonkövethető az állományok sorsa.

Az erdőállomány-értékelés széles körű bevezetése alapot adhat az 5 évenként elvégezhető vizsgálatához; amely megmutatná, hogy az elmúlt időszakban miként változott a gazdálkodóra bízott állományok együttes értéke. Ez a minősítés alkalmas lenne a tervezés-felügyelet-gazdálkodás hibáinak kijavítására is.

Az erdőfelügyelet feladatait hatósági jogkörben látja el. Az egységes szemléletű szakhatósági munkát az elmúlt néhány évben kellett az erdőfelügyelőknél elsajátítani. Ehhez tájékoztató segédanyagok álltak rendelkezésre. Az államigazgatási eljárási szabályoknak megfelelő, de egyúttal az egy ügyben kiadott határozatok számának csökkentése érdekében további egységesítésre van szükség. Az erdőfelügyeleti útmutató ezzel a kérdéssel is kíván foglalkozni.

A vadgazdálkodás ellenőrzése, az erdő és vad együttélési összhangjának megteremtése ma rendezetlen. Nemcsak kialakult felügyeleti módszer, de jogszabályadta hatáskör sincs. Az erdőfelügyelő az erdőben okozott kárt rögzíti, s az gazdálkodási hibának minősül.

Amennyiben a készülő vadgazdálkodási törvény keretében a régóta égető kérdések (pl. erdei vadkár) tisztázódnak, lehet a felügyeleti módszereket is meghatározni.

Az erdőfelügyeleti munkamódszerek fejlesztésétől összefoglalva azt várjuk, hogy javítsa az erdőállománnyal való gazdálkodást, hatékonyabban védje a népgazdaság távlati érdekeit, könnyítse meg az ellenőrzést.

Rada Antal